

Párisi levél.

Páris, 1898. jul.

(A nantes-i edictum háromszázadig évfordulójának ünneplése. Steeg Gy.)

Szerkesztő Úr!

A Nantes-ban tartott ünnepély, melyet előbbi levelemben jeleztem, nagyszerű és fölemelő volt. Mély benyomást hagyott nemcsak azokban, kik jelen lehettek, hanem minden protestans szívében, sőt mindazok lelkében, kik a lelkiismereti szabadságot becsülik s a fanatizmusnak és üldözésnek ellene vannak. A mai szomorú jelenségek mellett is hála Istennek vannak még Franciaországban nemes lelkek, a kik szeretik az igazságot és a támadások ellen védelmezik. Ennek tulajdoníthatjuk, hogy a nagyobb politikai lapok és folyóiratok tudomást vettek a nantes-i ünnepélyről. A klerikalikok megkísérették, hogy ellenünk hangulatot csináljanak, de sikertelenül. A sár, a melyet ránk akartak hányni, rájuk esett vissza.

A nantes-i ünnepélyt a francia prot. történelmi társulat rendezte, a melynek elnöke Bátor Schickler. Hogy minden gyanúsítást kikerüljenek, elhatározták, hogy kizárólag csak a francia protestansok számára rendezik az ünnepélyt. Részt is vett abban a francia protestantizmus minden árnyalata. Az ünnepélyt istentisztelet nyitotta meg, melyen Couve párisi lelkész prédikált. A jeles szónok miután rámutatott, hogy minő körülmények közt alapítatott meg Franciaországban a vallási és polgári szabadság, melynek törvényeit később annyiszor eltörölték, de melyek most ismét vissza vannak állítva, s lerombolhatlanok, azt tárgyalta, hogy e jogok, e szabadságok minő kötelességeket rónak a protestansokra, és hogy mily szolgálatot tesznek a protestansok a hazának, mikor számára szabad lelkiismeretű embereket nevelnek. „Igen, kiált föl, mi büszkéek vagyunk abban a hitben, hogy a szabad lelkiismeretek azok, melyekre Franciaországnak leginkább szüksége van és hogy minket nélkülözni nem akar“. Aztán megbélyegezte a szent liga eme kores szülötzeit, kik a mi időnkben a mult százévek gyűlöletét akarják felidézni, kik az üldözöket magasztalják, követve az üldözöttek iránt azoknak gunyját“. A kiváló szónok beszéde üdvösen készítette elé a megjelenteket az ilésekre.

A következő nap a különböző küldötteket fogadták. A montauban-i theol. facultás igazgatója emlékeztetbe idézte, hogy a facultás fennállása szoroson a nantes-i edictumhoz fűződik, éppen mint eme régi akadémiáké, a saumur-ié és a sedanié.

Sabatier a párisi facultás részéről úgy nyilatkozott, hogy a facultás, melyhez ő tartozik, nagyon ifju, de azért mégis régi, mert Strassburgban alapított s úgy vitetett át Párisba. „A mi egyházainknak a feladata, hogy megmutassák, hogy vallás és szabadság egyeznek, — azoknak, kik egyiket a másikkal ellentétbe helyezik. Szabadság és vallás elválaszthatlanok“. A genfi facultás képviselője kifejezte, hogy a genfi protestánsok a franczia protestánsokkal magukat összetartozóknak érzik és teljesen osztoznak az ünnepély örömeiben. Más küldöttek is hasonló érzelmeket tolmácsoltak. Azután következtek a tulajdonképpeni ülések. A társulat elnöke Báró Schickler kitünő beszédben jellemezte IV. Henrik nagy tényét, előadva röviden az azt követő eseményeket, s az edictum visszavonásának szomorú történetét, s üdvözölve az 1789. év hajnalpirját, melylyel a lelkiismereti és vallási szabadság ismét visszaállított. Beszédét azzal végezte, hogy a mostani protestánsok mutassák magukat méltóknak elődeikhez, keresve az egyességet és testvériséget s ápolva a hazaszeretetet. Felice orleans-i lelkész felolvasást tartott arról, hogy miként tartották meg a nantes-i edictumot. Megmutatta, hogy a kath. klerus lassanként megsemmisítette annak minden áldását, az alatt az ürügy alatt, hogy az egyház a lelkek üdvössége és az állam érdekében cselekszik. A klerus kétségbevonta a nantes-i edictumot, és arra törekedett, hogy azt úgy tüntesse fel csak mint átmeneti intézkedést, hogy a királynak adott szava mellett is nem kötelesség fentartani azt, mi káros befolyású. Az edictum szövegének ellenére azt mondotta, hogy ez okmányt elébbi edictumokkal kell magyarázni és korlátozni, kivéve, ha e magyarázat a protestánsoknak kedvező. Felolvasó számos példát hozott fel, hogy a klerus nyomása alatt, hogy sértették meg a nantesi edictum legvilágosabb rendelkezéseit. Felolvasó azzal végezte, hogy a helyre mutatott, honnan beszélt, s arra mint bizonyítékra hivatkozott, hogy hiábavaló minden törekvés a lelkiismereti szabadság ellen, mert azt megsemmisíteni nem lehet. Hogy e vonatkozás érthető legyen, tudni kell, hogy a felolvasó azt a hordozható szövszéklet értette, melyet a protestánsok a nantes-i edictum visszavonása után a pusztaiban az istentiszteletnél használtak. Ezt a széket, mint drága ereklyét a poitou-i lelkész őrzi, ki az én atyám, s a kitől azt a nantes-i ünnepélyre áthozták. Az oktatás támogatására alakult társulat is ekkor tartotta évi gyűlését. S Gaufrés arról olvasott fel, hogy a nantes-i edictumnak minő hatása volt az oktatásra nézve. A tárgyban való teljes jártassággal rajzolta a protestánsok által az üldözések idején alapított iskolák történetét, s azok fejlődését a IV. Henrik edictumának fennállása alatt. Az iskolák ügye a mi atyáink előtt mindjárt kérdés lett a hitjavítás kezdetén, a bibliának olvasása és annak a szükségessége, hogy a

lelkészeknek jó nevelést kell adni, előtérbe hozta a kérdést, s őket az ujkori nevelés alapítóivá tette. A rettentő vallásháborúk idején 1562-től 1597-ig a huguenottak tizenhárom collegiumot alapítottak, egyebek közt La Rochelle-ben, Metzben, Tours-ban, Montpellierben, Montauban-ban stb: A nantesi edictummal nyert szabadság új lendületet adott az oktatásnak és nevelésnek a protestansoknál. Ekkor alapították azokat az egyetemeket, melyek több mint félszáz évig világitottak, egyetemüket Die-ben és Saumur-ban. A héber, görög nyelven és mennyiségtanon kívül tanítottak e prot. egyetemeken orvostudományt és jogot is, de a theologia, melyet kitünő tudósok tanítottak, foglalta el azokon az első helyet. A fölolvásó részletesen ismertette ez intézetek belső szervezetét, hol a tanrendszer a legjobb fegyveléssel egyesítve arra irányult, hogy a lelkiismeretet ébreszszék, mit elősegítettek a szerdai istentisztelettel, mely nap a reformált egyházakban predicatiótartás napja volt. E tanrendszer Franciaországnak nagy hasznára volt, mert azt mindenütt elfogadták. Sajnos, hogy a jezsuiták gyűlölsége annak virágzását az edictum visszavonásával tönkretette.

Azután Veiss, a franczia prot. tört. társulat tudós könyvtárnoka olvasott fel. Senki sem ismeri jobban a reformatio történetét, kezdetétől napjainkig számítva, mint ő. Felolvasása azokról a nehézségekről szólott, melyek a nantes-i edictum kiadására nézve fenforogtak. Mindenek előtt rámutatott arra, hogy Franciaország akkor két pártra volt oszolva, a szent liga pártra, mely Spanyolország és az egyház győzelmét akarta, és a royalistákéra, kik IV. Henrik körül csoportosultak, kinek a huguenották a legerősebb segítsége voltak. De a politikai megosztás mellett vallási is volt. A katolikusok nem akarták, hogy Franciaországban két vallás legyen és azt kívánták, hogy a heretikusok nyomassanak el; a protestansok, kik magukat hazájoknak szentelték, követelték az élet jogát, és hogy Istent a saját lelkiismeretük szerint imádják. IV. Henrik úgy tartotta, hogy a haza nem kizárólag egyiké, hanem mindenkié. De öt évig kellett küzdenie, míg az edictumot kiadhatta. A klerus mindent megkísértett, hogy a kiadást megakadályozza, De kísérlete IV. Henrik huguenotta nevelésén, szilárdságán s anyjának befolyásán megtört. IV. Henrik egy eszmét vetett előre, akkor egészen új dolgot, az erkölesi eszmét, hogy a haza mindenkinek anyja. Ő felfogta, hogy a hazát csak úgy lehet fölemelni, ha az erőszak és fanatismus által okozott gyűlölséget és romlást megszüntetik. . . . Életével fizette meg a nantes-i edictum kiadását és végrehajtását. Ez volt, a mi tizenkét évvel később Ravailles-nak fegyvert adott kezébe, ki mikor a királyt legyilkolta, szemére hányta neki huguenotta voltát és hogy a pápa ellen háborut csinált.

Kétségtelen, hogy a nantes-i edictum nem foglalt magában teljes vallásszabadságot. De hajnalpir volt, mely a napot jelezte. Még sok harcot kellett kiállani, sok vért ontani, de a mag el volt vetve, hogy megteremje gyümölcseit. A szabadság kiállotta XIV. Lajos iszonyú uralkodását. . . . Weisz felolvasását azzal végezte,

hogy hisz a szabadság diadalában, mert hisz Istenben és az igazságosságban. Westphal montaubani tanár a francia protestánsok jótékonyágáról értekezett. 1897-ben szegények, árvák és özvegyek gondozására több mint hét millio francot áldoztak. S ezenkívül missziókra is nagy összegeket.

Ezek a főbb dolgok, a nantes-i ünnepélyről, mely háromnapig tartott. A negyedik napon kirándulás volt Sucé-be, Nantes közelében, hol az edictum idején a protestánsoknak templomuk volt, de az edictum visszavonásakor lerombolták, úgy hogy még romja se látható.

Az ünnepély alatt banquet is volt, melynek végén a köztársaság elnökehez a következő táviratot küldötték: „A Nantes-ban összegyűlt francia protestánsok, kik a nantes-i edictum háromszázadik évfordulóját ünneplik, kérik fogadja hódoló tiszteletüket, és egyszersmind a francia haza jólléte és nagysága iránti kívánságukat“. Mire a köztársaság elnöke Hagron tábornok által így válaszolt: „A köztársaság elnöke kapta a táviratot és megbízott, hogy azt megköszönjem és hogy tudtul adjam, hogy az abban kifejezett érzelmeket nagyrabcesüli“. A klerikális sajtónak természetesen az üdvözléseknek e kieserélése nem tetszett, mert az azt kívánja, hogy a protestánsokat ne vegyék számba, vagy legalább hogy rajtuk sérelmeket kövessenek el. Az ünnepély alkalmából emlékérmeket is verettek, melyek IV. Henriket és a szabadságot ábrázolják. Meg kell még említenem a nagyszerű énekeket, melyeket ez ünnepélyen halottunk, továbbá azt a rokonszenvet, melylyel Nantes városának kath. vallású polgármestere üdvözölte a vendégeket. A külföldi protestánsoktól is számos üdvözlés érkezett. Remélni lehet, hogy az ünnepélynek jó hatása lesz a különböző pártok egyesítésére is. Vajha úgy lenne!

-- A francia protestánsok fájdalmas veszteséget szenvedtek Steeg Gyula halálában, s nemcsak a protestánsok, hanem a liberális francziák általában. Tartós emléket hagy hátra mind az egyházban, mind a politikában, s főleg az oktatásügyben. Barátjait, kik nagy számmal vannak, váratlanul találta hirtelen halála. Én egy régi barátomat vesztettem benne, a Libre Recherche"-ben kedves munkatársamat.

Steeg 1836-ban született Versaillesben nagyon szerény sorsban. Theológiát tanult Baselben, Strassburgban, és Montauban-ban. Értekezése, melylyel a bachelauratust akarta megnyerni heterodoxnak tetszett. Ekkor Strassburgba ment, hol a tanárok szabadelvűek voltak és munkáját dicsérettel fogadták. 1859-ben pap lett Libourneban Girond megyében, a hol 1879-ig maradt. Ez idő alatt ismeretes lett erkölcsi, történelmi és irodalmi értekezesei által. Nagy ellensége volt a császárságnak s 1870-ben egy lapot indított, hogy a plebiscitum ellen harezoljon. A háború után a lap megszűnt, de ő nem szűnt meg küzdeni a szükkörű, reactionarius eszmék ellen. S ezt nem csak a politikában tette, hanem a vallásban is. Jelen volt az 1872-iki zsinaton és az orthodox hitvallás ellen szavazott. 1881-ben

követ lett s az 1887-iki népisk. törvény létrehozásában különösen érdeme van. 1889-ben egyetemi paed. tanár lett, később isk. felügyelő s végül a híres Ecole de Fontenay-aux Roses igazgatója. Temetésén Fontanes lelkész beszélt s azután a közokt. minister emelte ki érdemeit, melyeket a közokt. ügy körül szerzett. S Buisson, a Sorbonne tanára, mint liberális demokratát és liberális keresztényt méltatta. Számos vallási és nevelési könyvet irt, melyek nagyon értékesek.

CHARRUAUD D.

Páris, 1898. sept.

(A szabadelvű protestansok gyűlése. A francia prot. lelkészek kölcsönösen biztositó egylete. Pecaut Félix †)

Szerkesztő Úr!

A nantes-i ünnepély után néhány nap mulva a szabadelvű egyházak képviselői tartották meg három évenként tartani szokott nagygyűléseiket Párisban. E gyűléseken számba veszik a három év alatt történeteket és kiegészítik, ha szükséges, választmányukat — La Delegation liberale-t, mely a szabadelvű egyházaknak más testületekkel és hatóságokkal szemben a hivatalos képviselője. Az első ülésben Br. Schiekler visszatekintést tett a három év eseményeire, főleg a lyoni conferentiára, melynek a nantes-i ünnepély visszhangja.

Br. Schiekler után Jalabert titkár beszélt, előadva a választmány három év alatt végzett munkáját, kiemelve azt a törekvését hogy orthodoxokból és liberálisokból egy központi tanács létesíttessék. Azután a nimes-i Vincent Sámuel iskoláról olvasták fel a jelentést, hol a papi pályára készíttetnek elő a növendékek. Ez az iskola nagyon virágzó. Comte lelkész következőleg arról szólott, hogy mit tettek a pornographieus irodalom ellen. Az ő és Berenger senator működésének tulajdonítható, hogy 1898. mart. 16-án a parlament törvény hozott az erkölestelen kiadványok ellen.

A St. Etienne-i consistorium képviselője a Loire megyében folytatott missioról számolt be, melyet a bányász nép közt eredményesen folytatnak. Más missiokról is tétettek jelentések. S különösen érdekes volt az a jelentés, mely a Charente megyében történő dolgokról szólott. A protestantismus e katolikus központban mind terjed. Papok és gyülekezetek együttesen hagyják el a római egyházat és templomokat építenek.

Más munkákról is olvastak és tanácskoztak a három napig folyt gyűlésen. Elhatározták, hogy új liturgiát adnak ki a genfi liturgia helyébe, mely eddig sok egyházunkban használatban volt. Az orthodoxok is elhagyták a genfi liturgiát s helyébe a „zsinati liturgiát“ készíttették.

Jalabertnek az elnök ötven évi hű szolgálatának elismerésül köszönetet mondott és egy emlékérmét nyújtottak néki át.

— Egyik levelemben említettem, hogy a lelkészek kölesönösen biztosító társulatot akarnak alapítani. E terv megvalósult. A különböző egyházak tekintet nélkül theol. álláspontjukra elküldték képviselőiket a gyűlésre, hol az intézetet megalapították. A központi választmányt reformált, lutheránus és szabadegyházi lelkészekből alkották meg. A főbb alapszabályok. I. A franczia prot. egyházak lelkészei közt egy közös kölesönösen segélyző és biztosító társulat alapíttatik, melynek székhelye Lyon. Célja: 1. Minden tag számára a társulat erejéhez képest anyagi segélyt biztosítani betegség, gyöngeség vagy munka nem bírás esetére. 2. Segélyt adni, abban a mértékben, a melyben teheti, azoknak a tagoknak, kiknek állása nehezzé válik. 3. Megkönnyíteni azoknak a lelkészeknek, kiknek forrásai elégtelenek, a nyugdíjintézetekbe belépést. 4. A társulatnak, kivéve ha arra valaki méltatlan, tagja lehet minden franczia lelkész, kit a társulatnak két tényleges tagja ajánl s a lelkészszé avatásról bizonyítványt mutat fel.

Örvendeni lehet, hogy e társulat végleg megalakult, mert eddig csak az özvegyek és árvák segélyezésére volt egy alap, melyet 1829-ben Bordeauxban kezdettek, de az is nagyon kevés összeggel rendelkezett.

— A franczia protestantismus, vagy mondjuk Franciaország kipótolhatlan veszteséget szenvedett. Pecaute Félix élete hat hónapi hosszas szenvedés után kialudt. Sabatier, a párisi prot. theol. facultás tanára a „Temps“-ban azt írta róla, „Pecaute élete úgy fog megmaradni mint tényleges erények és magas gondolatok vetése. A mi volt Pecaute Félix, az több volt, mint a mit tett. Egyike volt a legigazabbaknak, kik éltető és megtartó sava egy társadalomnak és polgáriországnak, mely a tulságos gazdagság és műveltség miatt beteg“. Alig lehetne jobban jellemezni azt a bámulatos embert, a ki sorunkból eltávozott.

Salier de Bearnban született 1828-ban. Theol. tanulmányait Montauban-ban végezte s azután Berlinben, Bonnban és Genfben tanult. Csak néhány hónapig volt pap, mert lelkiismereti okokból lemondott e hivataláról. Lelkiismerete teljesen ellenmondott a vallási hagyománynak, melyben neveltetett, s 1859-ben kiadta a „Krisztus és lelkiismeret“ című könyvét, melyen az orthodoxia elszörnyedt nemesak nálunk, hanem külföldön is. De ő annyira vallásosan érzett, hogy szíve és lelke teljesen nyugodt maradt ama többé vagy kevésbé őszinte lármával szemben, melyet az orthodoxok csináltak, a kik közül többeket különben nagyon becsült.

Miután a theol. és lelkesi pályával végleg szakított, egészen a nevelői pályára adta magát. Párisban barátjával Gaufrés-val egy nevelő intézetet alapított, az úgy nevezett „Duplessis Mornay-t. Néhány év múlva meggyengült egészsége miatt kénytelen volt az intézet igazgatását barátjára bízni, ő maga visszavonult szülőföldjére. 1869. és 1870-ben kiadta: „Theism chrétien“ és De l'avenir du Protestantisme en France“ című műveket. 1870-től 1880-ig folyton

munkatársa volt a „Temps“-nak, a hová minden héten „Vidéki levelet“ irt a nyilvános oktatásról. Ezek később külön is megjelentek e ezim alatt: „Études au jour le jour sur l'éducation nationale“. Szép levelek, melyek arra irányultak, hogy a népet erkölcsi nevelés által fölemeljék. 1872-ben a zsinat tagjául választatott és egyike volt azoknak, a kik a legerélyesebben küzdöttek a hivatalos hitvallás ellen, megmutatva annak hiábavalóságát és káros következményeit.

1879-ben a kormány Olaszországba küldötte a nevelésügy tanulmányozására. E küldetése eredményét közreadta e ezim alatt: „Deux mois de Mission en Italie“. Jules Ferry, ki íránt ma igazságosabban ítélnek az emberek, az elemi oktatásügy vezetésére Buissonat hívta meg, ki Franciaország népnevelését fölemelte. Buissonnak első gondja az volt, hogy Pecaute Félíxet ajánlja a miniszternek. Ferry nem sokára Pecaute-ra bízta a „Fontenay-aux-Roses“-i tanítónőnevelő intézetet. Ez intézetre Sabatier azt mondja, hogy „Fontenay Pecaute műve, legfőbb műve marad. Egész lényét belé tette ez intézetbe és kitörülhetlen nyomot hagyott benne. Emléke és szelleme élni fog, míg ez intézet él“. Az ő erkölcsi nevelésének legelső elve az volt, hogy mindenkitől megkivánja, hogy igaz, lényéhez hí legyen, ő az volt, élete ő maga volt.

Az év elején Parisba jött, hogy részt vegyen az oktatásügyi tanácsban. Ekkor hirtelen betegség érte. Vesztét érezve szülőföldre kívánczozott és ott halt meg. A legmagasabb órában idősebb fia Dr. E. Pecaute látva gondolatokkal teljes szép tekintetét, kérdezte: „Atyám mire gondolsz?“ Mire ő e szavakat mondotta: „Arról gondolkodom, mi egész életemet foglalkoztatta: hogy az legyenek, a minék kell lennem, mint egyén, mint családtag, mint polgár és mint Istenországának tagja“. Ezek voltak utolsó szavai. Temetése Salierde-Bearuban ment végbe, számos barátai, egyetemi tanárok, tanítók és tanítónők és földművelők, mert azok is barátai voltak, részvételével. Buisson, régebb a népokt. ügy vezetője s jelenleg a Sorbonne tanára, az ő személyes barátja, mondott felette emelkedett beszédet. Szerenesés voltam én is, hogy őt közelebről ismerhettem s becsülhettem ugyanis, mint a „Libre Recherche“ dolgozótársát. Csak néhány héttel élte túl benső barátját, Steeg-et, kire az ő visszavonulásával a Fontenay-i intézet igazgatása bízott. Nagy veszteség mindkettőnek halála a protestantizmusra és a tudományra s főképpen a népokt. ügyre nézve. E. Coquerel azt mondotta: „A Pecaute Félíx neve úgy marad reánk, mint egyike a legnagyobbaknak és legtisztábbaknak, melyeket e száz évben egyházunk felmutathat“. És ez teljesen igaz.

Az említett munkáin kívül még számos politikai, nevelésügyi és bölcselemi ezikk jelent meg tőle a különböző lapokban és Szemlékben.

KÜLÖNFÉLÉK.

Erzsébet királyné a vallásról. A napi lapok sok érdekes dolgot jegyeztek fel a sept. 10-én Genf városában anarchista gyilkoságnak áldozatul esett s a nemzet által igaz részvéttel elsiratott magyar királyné életéből. Följegyezzük itt is egy nyilatkozatát, mely jellemző mind magyar érzületére, mind a vallásról való gondolkozására. Mikor Valeria főhercegnő neveléséről volt szó, Rónay Jácint püspöknek, kire a főhercegnő oktatását bízták, ezeket mondotta: „Leányommal naponkint magyarul imádkozzék. Azt akarom, hogy vallásos, de ne vakbuzgó legyen. A vallás vigaszára az élet folyamán mindnyájunknak nagy szüksége van“.

Vilmos császár Palestinában. Keresztes hadak nem vonulnak utána, mint Konrád és Frigyes császárok után, nem harcba indul a muszlimok ellen, sőt Mahomed népe, mint barátságos uralkodót üdvözlí; a kalifák utóda, a sultan más ellenségekkel küzd s hadászatot tanulni Vilmoshoz járattja tisztjeit iskolába és a jelenkor győzelmes hadsergének urát a Bosporuson fényes ünnepséggel fogadják. Mily változása az időknek! Nem a pápa ösztönzésére megy a Szentföldre, sőt a pápa nem szívesen látja, hogy magától megy. De megy. Elhárít minden politikai feltevést, melyet úttjával összeköthetnek. Templom felavatásra megy. Az erőshitű prot. fejedelem jelen akar lenni a jerusalemi templom ünnepélyén. Milliókba kerül az útja. De személyével és nagy kíséretével jelentőséget akar a szent városban adni a prot. kereszténységnek. Lehetnek más eredményei is a keleti útnak. De a mi a kereszténység ósvárosában történik, az maga a legfelségesebb tény: prot. templom felavatása Jeruzsalembe prot. uralkodó jelenlétében. Az újkori kereszténység nyilvánvaló jogosítása azon a helyen, hol eddig a római egyház kizárólagos uralmat gyakorolt, mely pedig az ós keresztény egyháztól hittételeivel és szertartásaival a legmesszebb távozott. Ezt teszi a németek eszes ifjú császára, ország-világ előtt elismerteti a protestansoknak is a jogát a Szentföldhöz. Tanulságos dolgok ezek. Míg a római egyház ultramontanizmusa rendre emészti Nyugaton a kath. országokat, a prot. uralkodó Keleten a hit megújító hatalmáról tesz bizonyítást.

Kinevezés. Az udvarhelymegyei jánosfalvi egyházközségbe a főt. püspök úr Ürmösi Károly budapesti s. lelkészt nevezte ki pappá. A jánosfalvi hívek egy jól készült, ifjú embert nyernek benne, kinek eddigi működése kezesség arra, hogy állását sikeresen fogja betölteni.